

Sygn. akt II Ca 752/14

POSTANOWIENIE

Dnia 6 maja 2015 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Mariola Wojtkiewicz
Sędziowie:	SSO Małgorzata Grzesik SSO Sławomir Krajewski (spr.)
Protokolant:	sekr. sądowy Małgorzata Idzikowska-Chrząszczewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 6 maja 2015 roku w S.

sprawy z wniosku (...)

z udziałem **D. W., P. J., M. J., S. J., N. J. i W. W.**

o stwierdzenie nabycia spadku po J. W.

na skutek apelacji wniesionej przez uczestnika D. W. od postanowienia Sądu Rejonowego w Świnoujściu z dnia 6 marca 2014 roku, sygn. akt I Ns 636/12

uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w Świnoujściu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Sygn. akt II Ca 752/14

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 6 marca 2014 roku Sąd Rejonowy w Świnoujściu stwierdził, że spadek po J. W., zmarłym w dniu (...) roku w (...), ostatnio zamieszkałym w Ś., nabył w całości wprost, na podstawie ustawy, syn D. W. (s. J. i B.) oraz ustalił, że wnioskodawca i uczestnicy postępowania ponoszą we własnym zakresie koszty związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sąd Rejonowy oparł swoje rozstrzygnięcie na ustalonym w sposób następujący stanie faktycznym:

Spadkodawca J. W. zmarł w dniu (...)w (...). Przed śmiercią zamieszkiwał w Ś..

W chwili śmierci spadkodawca nie pozostawał w związku małżeńskim, był rozwiedziony. Miał dwoje dzieci: córkę M. J. i syna D. W.. Spadkodawca nie sporządził testamentu.

Córka spadkodawcy M. J. w dniu 2 lipca 2013 roku do protokołu rozprawy w sprawie Sądu Rejonowego w Świnoujściu I Ns 698/12, złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku po J. W.. Prawomocnym postanowieniem z dnia 2 lipca 2013

roku wydanym w tej sprawie I Ns 698/12, Sąd Rejonowy w Świnoujściu zatwierdził oświadczenie M. J. o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w ustawowym terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po J. W. i przyjął jej oświadczenie o odrzuceniu spadku.

M. J. ma troje dzieci: pełnoletnią córkę S. J., małoletniego syna P. J., urodzonego w dniu (...) i małoletnią córkę N. J., urodzoną w dniu (...).

W dniu 8 lipca 2013 roku S. J. złożyła przed notariuszem I. K. w Kancelarii Notarialnej w Ś. w formie aktu notarialnego (Rep. (...)) oświadczenie o odrzuceniu spadku po J. W.. S. J. nie posiada zstępnych.

W dniu 23 grudnia 2013 roku M. J. i jej mąż A. J. złożyli przed notariuszem B. J. w Kancelarii Notarialnej w B. w formie aktu notarialnego (Rep. (...)) oświadczenie o odrzuceniu spadku po J. W. w imieniu małoletnich dzieci P. J. i N. J.. Do aktu przedłożyli prawomocne postanowienie Sądu Rejonowego w Bydgoszczy z dnia 25 października 2013 roku, wydane w sprawie o sygn. akt VI Nsm 745/13, zezwalające im na złożenie w imieniu małoletnich dzieci oświadczenia o odrzuceniu spadku po J. W..

D. W. o śmierci ojca dowiedział się 2-3 miesiące po jego śmierci. Nie zrzekł dziedziczenia, ani nie został uznany za niegodnego dziedziczenia. Ma jedno dziecko, małoletnią córkę W. W., urodzoną w dniu (...).

D. W. w dniu 10 grudnia 2012 roku złożył przed notariuszem T. S. w Kancelarii Notarialnej w G. w formie aktu notarialnego (Rep. (...)) oświadczenie o odrzuceniu spadku po J. W..

W dniu 18 stycznia 2013 roku D. W. złożył przed notariuszem T. S. w Kancelarii Notarialnej w G. w formie aktu notarialnego (Rep. (...)) oświadczenie o odrzuceniu spadku po J. W., w imieniu małoletniej córki W. W.. Do aktu przedłożył prawomocne postanowienie Sądu Rejonowego w Gryficach Wydziału III Rodzinnego i Nieletnich z dnia 3 stycznia 2013 roku, wydane w sprawie o sygn. akt III RNsm 461/12, zezwalające mu na złożenie w imieniu małoletniej córki oświadczenia o odrzuceniu spadku po J. W..

Spadkodawca był dłużnikiem (...)z tytułu należnych składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy jako podstawę prawną rozstrzygnięcia wskazał art. 1025 § 1 kc i stwierdził, że w niniejszej sprawie brak było podstaw dowodowych do ustalenia, że spadkodawca sporządził testament. W związku z tym zastosowanie znajdują przepisy Kodeksu cywilnego regulujące dziedziczenie ustawowe- art. 931 § 1 i § 2 kc. Z treści informacji uzyskanej z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych wynika, że spadkodawca w chwili śmierci nie pozostawał w związku małżeńskim i że był rozwiedziony. Ze złożonych w sprawie zapewnień spadkowych i aktów stanu cywilnego wynika, że spadkodawca miał dwoje dzieci – D. W. i M. J..

W ocenie Sądu uczestniczka postępowania M. J. skutecznie jednak odrzuciła spadek po J. W. na podstawie art. 1015 kc. Uczestniczka M. J. złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku. Oświadczenie to zostało przez nią złożone dopiero w dniu 2 lipca 2013 roku jednak prawomocnym postanowieniem z dnia 2 lipca 2013 roku, w sprawie I Ns 698/12, zostało zatwierdzone jej oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w ustawowym terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku. Oświadczenie zostało złożone przez uczestniczkę w formie przewidzianej w art. 1015 § 3 kc tj. przed sądem. Skuteczne złożenie przez uczestniczkę postępowania M. J. oświadczenia o odrzuceniu spadku spowodowało, zgodnie z art. 1020 kc, że została ona wyłączona od dziedziczenia tak jakby nie dożyła otwarcia spadku. W związku z tym na podstawie art. 931 § 2 kc udział spadkowy przypadający M. J. powinien przyspaść jej dzieciom. Zauważono, że małoletnia N. J. urodziła się (...), tj. już po śmierci spadkodawcy. Należała jednak do kręgu spadkobierców zgodnie z art. 927 § 2 kc. Niewątpliwie w chwili śmierci spadkodawcy N. J. musiała być już poczęta, bo urodziła się trzy miesiące od otwarcia spadku. S. J., P. J. i N. J. również skutecznie odrzucili spadek. Oświadczenie te zostały złożone w formie aktu notarialnego i w ustawowym terminie. Termin do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku przez dzieci M. J. wynosił sześć miesięcy od dnia kiedy dowiedziały się o odrzuceniu spadku przez ich matkę. S. J. złożyła to oświadczenie w dniu 8 lipca 2013 roku, tj. sześć dni po odrzuceniu spadku przez jej matkę. Natomiast oświadczenie o odrzuceniu spadku przez małoletnich P. J. i N. J. ich rodzice złożyli 23 grudnia 2013 roku, czyli z

zachowaniem terminu liczonego w powyżej określony sposób. M. J. nie posiada dalszych zstępnych i dlatego spadek w całości odziedziczyć powinien D. W..

Sąd I instancji uznał, że oświadczenie o odrzuceniu spadku przez uczestnika D. W. było nieskuteczne, gdyż zostało złożone po upływie ustawowego, sześciomiesięcznego terminu. D. W. oświadczył, że o śmierci ojca dowiedział się 2-3 miesiące po jego śmierci. Chwila uzyskania informacji o śmierci ojca stanowi, zaś dla niego datę kiedy dowiedział się o tytule swojego powołania do spadku. Bez znaczenia jest to czy uczestnik postępowania D. W. miał świadomość prawną tego, że nabędzie spadek po ojcu jeżeli niełoży oświadczenia spadkowego w terminie sześciu miesięcy od dnia kiedy dowiedział się od śmierci ojca. Data dowiedzenia się o śmierci J. W. mogłaby nie pokrywać się dla D. W. z datą powzięcia wiadomości o tytule powołania do spadku tylko wówczas gdyby nie wiedział, że spadkodawca był jego ojcem. W niniejszej sprawie taka sytuacja nie zaistniała. Zdaniem Sądu Rejonowego bez znaczenia było to, że notariusz przyjął od uczestnika oświadczenie o odrzuceniu spadku. Sąd uznał, że uczestnik postępowania o otwarciu spadku dowiedział się najpóźniej pod koniec lutego 2012 roku i mógł skutecznie złożyć oświadczenie o odrzuceniu spadku do końca sierpnia 2012 roku. Oświadczenie o odrzuceniu spadku zostało zaś przez niego złożone dopiero w dniu 10 grudnia 2012 roku.

W pkt 2 postanowienia Sąd orzekł o kosztach postępowania, stosownie do treści art. 520 § 1 kc.

Apelację od powyższego postanowienia wywiódł uczestnik D. W. i zaskarżając postanowienie w całości, wniósł o jego zmianę, poprzez uchylenie orzeczenia w zakresie stwierdzenia, że spadek po J. W. zmarłym w dniu(...)roku w (...), ostatnio zamieszkałym w Ś., nabył w całości wprost, na podstawie ustawy syn D. W. (s. J. i B.), ewentualnie uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej Instancji.

Skarżący zarzucił Sądowi pierwszej instancji:

1) niezgodność ustaleń faktycznych Sądu z materiałem dowodowym zebrany w sprawie, polegającą na ustaleniu, że uczestnik postępowania D. W. - „o śmierci ojca dowiedział 2-3 miesiące po jego śmierci”, a faktycznie jako jego spadkobierca ustawowy dowiedział się o zgonie J. W. w miesiącu listopadzie 2012 roku,

2) naruszenie prawa procesowego, a w szczególności:

a) art. 158 § 1 kpc, poprzez dokonanie błędnego zapisu dotyczącego oświadczenia uczestnika postępowania D. W., polegającego na stwierdzeniu, że uczestnik postępowania D. W. o śmierci ojca J. W. dowiedział się 2-3 miesiące po zgonie - zapis ten jest niezgodny z oświadczeniem uczestnika złożonym na rozprawie w dniu 4 grudnia 2012 roku,

b) art. 233 § 1 kpc - poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, polegającej na błędnym przyjęciu oświadczenia uczestnika postępowania D. W. o dacie śmierci jego ojca - spadkodawcy J. W..

W uzasadnieniu apelacji uczestnik oświadczył, że do protokołu na rozprawie w dniu 4 grudnia 2012 roku złożył oświadczenie, że o śmierci swojego ojca J. W. dowiedział się 2-3 miesiące wcześniej - w miesiącu listopadzie 2012 roku. W związku z tym uczestnik postępowania D. W. w dniu 10 grudnia 2012 roku złożył przed notariuszem T. S. w Kancelarii Notarialnej w G. w formie aktu notarialnego (Rep. (...)) oświadczenie o odrzuceniu spadku po J. W.. Uczestnik postępowania złożył również oświadczenie w dniu 18 stycznia 2013 roku przed notariuszem T. S. w Kancelarii Notarialnej w G. w formie aktu notarialnego) Rep. (...)o odrzuceniu spadku po J. W. w imieniu małoletniej córki W. W.. Mając na uwadze przedstawione okoliczności i fakty zdaniem apelującego, należy z całą stanowczością stwierdzić, że D. W., jako spadkobierca po zmarłym J. W. w dniu 10 grudnia 2012 roku złożył skuteczne oświadczenie o odrzuceniu spadku po ojcu, ponieważ o śmierci spadkodawcy dowiedział się w listopadzie 2012 roku, a więc zachowany został przez niego 6 miesięczny termin do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, określony w art. 1015 § 1 kc, a więc skutecznie złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku po zmarłym w imieniu własnym oraz w imieniu małoletniej córki W. W..

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadna w tym znaczeniu, że wobec nierozpoznania istoty sprawy w zakresie ustalenia kręgu spadkobierców ustawowych J. W. i wezwania ich do udziału w sprawie w charakterze uczestników, zachodziły podstawy do wydania, na podstawie art. 386 § 4 kpc, w zw. z art. 13 § 2 kpc, orzeczenia o charakterze kasatoryjnym.

W szczególności Sąd pierwszej instancji, jak to wykazało postępowanie dowodowe przeprowadzone przed Sądem Okręgowym, bezzasadnie uznał, że uczestnik D. W. uchybił przewidzianemu w art. 1015 § 1 kc terminowi do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po ww. spadkodawcy, a tym samym stał się jego jedynym ustawowym spadkobiercą.

Zgodnie z treścią ww. przepisu oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania.

W postanowieniu z dnia 13 grudnia 2012 roku (V CSK 18/12) Sąd Najwyższy w pełni przekonywająco wywiódł, że przewidziany w art. 1015 § 1 kc termin jest terminem zawitym prawa materialnego, do biegu którego mają zastosowanie art. 110 do 116 kc. Początek toku tego czasu liczony jest w odniesieniu do każdego spadkobiercy od dnia, w którym dowiedział się on z właściwego, pewnego źródła o tytule powołania.

W rozpoznawanej sprawie uczestnik D. W. na rozprawie w dniu 4 grudnia 2012 roku został przesłuchany w sposób nader lakoniczny, gdzie w zakresie aktualnie analizowanej kwestii zaprotokołowano jedynie zdanie „O śmierci spadkodawcy dowiedziałem się jakieś 2 – 3 miesiące po jego śmierci”. Sąd Rejonowy winien był wówczas przesłuchać ww. także na okoliczność, w jaki sposób i z jakiego źródła miał powziąć taką wiedzę. Dopiero wówczas możliwym byłoby ustalenie z całą pewnością daty początkowej biegu aktualnie analizowanego terminu. Było to tym bardziej uzasadnione, jeśli się zważy, że zgon spadkodawcy miał miejsce za granicą i dodatkowo uczestnicy przez wiele lat nie utrzymywali z nim kontaktów, co wynikało z treści pisma procesowego uczestniczki M. J. z dnia 27 listopada 2012 roku, ale także zeznań samego uczestnika, który nie potrafił nawet wskazać, czy spadkodawca w chwili śmierci był żonaty.

Z tych właśnie względów Sąd Okręgowy, na rozprawie w dniu 11 lutego 2015 roku, przeprowadził dowód z uzupełniających zeznań i zapewnienia spadkowego skarżącego.

Ten stanowczo i wiarygodnie stwierdził, że w sposób pewny dowiedział się o śmierci ojca dopiero z odpisu wniosku w rozpoznawanej sprawie i zawiadomienia o rozprawie i wyjaśnił, że wcześniej docierały do niego, za pośrednictwem kolegów, których ojcowie mieli pracować ze spadkodawcą w Danii, jedynie niepotwierdzone pogłoski o śmierci tego ostatniego.

Podał także, że przed rozprawą z dnia 4 grudnia 2012 roku nie rozmawiał z siostrą M. J., z którą nie za bardzo utrzymuje kontakty - o śmierci ojca. Ta ostatnia miała wspominać o śmierci ojca dopiero w listopadzie 2012 roku – przed ww. rozprawą. Zeznania w tym zakresie są przekonywające, jeśli się zważy, że M. J. zamieszkuje w B., a co więcej nie była inicjatorem przedmiotowego postępowania spadkowego.

W takich okolicznościach, uwzględniając w szczególności, że uczestnik nie utrzymywał od wielu lat kontaktów z ojcem, a co więcej jego śmierć nastąpiła za granicą, takich ustnie przekazywanych informacji o mającym mieć miejsce zgonie spadkodawcy nie można kwalifikować jako równoznaczne z dowiedzeniem się z pewnego źródła o śmierci spadkodawcy, a tym samym tytule powołania do spadku.

Skoro, zatem skarżący otrzymał odpis wniosku i wezwanie na rozprawę w niniejszej sprawie w dniu 26 listopada 2012 roku, to dopiero ta ostatnia data może być potraktowana, jako moment dowiedzenia się przez niego o tytule powołania do spadku po J. W..

W efekcie brak było podstaw do przyjęcia, że oświadczenie o odrzuceniu spadku złożone przez D. W. przed notariuszem w dniu 10 grudnia 2012 roku, nastąpiło z uchybieniem terminu normowanego w art. 1015 § 1 kc, a tym samym

było bezskuteczne. Skarżący nie nabył w takich okolicznościach spadku po swoim ojcu i tym samym nie mogło w zaskarżonym postanowieniu na jego rzecz zostać stwierdzone nabycie spadku po J. W..

W konsekwencji także w terminie – w dniu 18 stycznia 2013 roku, zostało przez ww., po uprzednim uzyskaniu zgody sądu opiekuńczego, złożone oświadczenie o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniej córki W. W., która również nie posiada przymiotu spadkobiercy J. W..

W tym stanie rzeczy w sprawie koniecznym będzie ustalenie kręgu dalszych spadkobierców ustawowych J. W., przy uwzględnieniu właściwego ze względu na datę zgonu (22 października 2011 roku) stanu prawnego i wezwanie ich do udziału w sprawie.

Jeszcze przed tym niezbędne jest ostateczne przesądzenie kwestii stanu cywilnego spadkodawcy, który nie został w żaden sposób uwidoczniony w akcie jego zgonu, a może w oczywisty sposób wpływać na ustalenie kręgu spadkobierców ustawowych J. W.. W tym zakresie konieczne wydaje się co najmniej zwrócenie się do USC w Ś. o wskazanie z jakich przyczyn w akcie zgonu nr (...)nie odnotowano stanu cywilnego zmarłego J. W., ani nie określono jego ostatniego miejsca zamieszkania, nadesłanie kopii dokumentów, w oparciu o które akt ten został sporządzony i wreszcie wskazanie czy w chwili śmierci ww. był żonaty i podanie imienia, nazwiska i miejsca zamieszkania jego małżonki.

Mając wszystko powyższe na uwadze, na podstawie art. 386 § 4 kpc, w zw. z art. 13 § 2 kpc, orzeczono jak w sentencji postanowienia, przy czym orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego zapadło na podstawie art. 108 § 2 kpc.